

№ 207 – ноември 2012

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година ОБЛАСТ ГАБРОВО – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Габрово е разположена в Северния централен район и е една от 28^{те} области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ областта е 2 023 кв.км., което представлява 11% от територията на района и 1,8 % от територията на страната. Броят на населените места е 356, администрирани в 4 общини, като градовете са 5, а селата – 351. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 122 702 души. Те представляват 1.7% от населението на страната, като средната гъстота е 61 ж./кв. км. и е близка до средната за страната - 66 ж./кв. км. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 309 982 дка и заема 15% от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Габрово е 3 223, което представлява 0.9% от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е 309 982 дка и е разпределена в 3 152 стопанства. Средният размер на ИЗП за областта е 98.3 дка или 97% от средния размер за страната – 101.3 дка. Стопанствата, които не разполагат с ИЗП, са 71 бр. В Община Севлиево са 44% от стопанствата, на които средната ИЗП е 166.1 дка, като те обработват 75% от ИЗП на областта. В Община Севлиево са $\frac{2}{3}$ от кооперациите и търговските дружества на областта. Разпределението на стопанствата в останалите общини е следното: Габрово – 37%, Трявна – 10% и Дряново – 9%. Делът на ИЗП по общини е: Габрово – 14%, Дряново – 9% и Трявна – 2%. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 84 бр. (3%) и обхващат 87% (269 290 дка) от ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 2 336 бр. или 74% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 3% (7 923 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Габрово според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	= 0.0	> 0.0 и < 10.0	≥ 10.0 и < 20.0	≥ 20.0 и < 100.0	≥ 100.0 и < 500.0	≥ 500.0	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Габрово	3 223	309 982.2	98.3	71	2 336	7 923.1	390	4 986.5	257	9 748.2	85	18 034.4	84	269 290.0	
Габрово	1 180	42 356.4	36.9	33	889	3 104.8	132	1 683.1	78	2 885.9	25	4 794.3	23	29 888.3	
Дряново	278	28 468.6	103.1	2	154	556.6	53	с	42	1 582.6	11	3 100.8	16	с	
Севлиево	1 429	233 021.2	166.1	26	1 074	3 438.6	153	1 996.7	95	3 558.2	38	8 427.5	43	215 600.2	
Трявна	336	6 136.0	18.8	10	219	823.1	52	с	42	1 721.5	11	1 711.8	2	с	

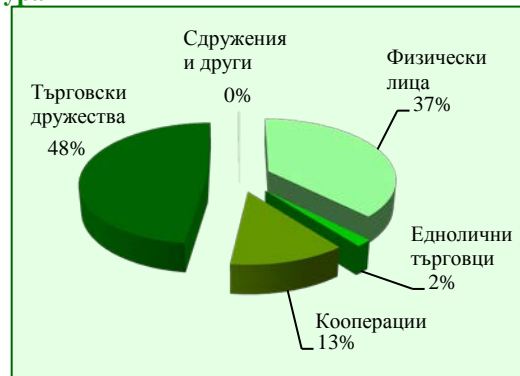
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Габрово

Използваната земеделска площ в размер 309 982 дка е разпределена на 3 152 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Габрово. Броят на стопанствата, които са на физически лица, е 3 082 и те обработват 37% от общата ИЗП при средна площ в размер на 37.8 дка. Търговските дружества са 36 и ползват 48% от общата ИЗП. При тях средната площ на стопанство е значително по-висока – 4 126 дка. Земеделските кооперации в областта са 9 броя със 13% от ИЗП. 2% от ИЗП се стопанисва от 22 еднолични търговци. Средният размер на земята при тях е 256.1 дка. 170 дка от ИЗП се обработва от граждански сдружения и други структури (монастири, училища, институти и др.) при среден размер на земята от 56.7 дка. Собствена на стопанствата е 14% от използваната земя, а 86% е наета.

ИЗП според юридическия статут на стопанствата

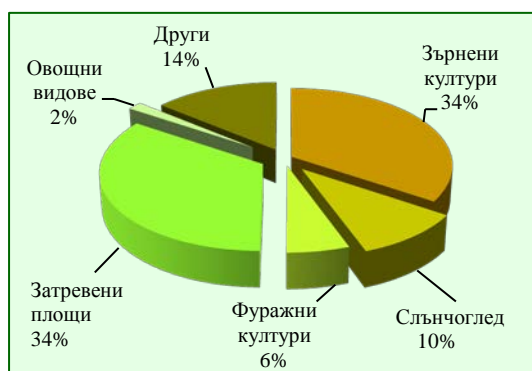
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

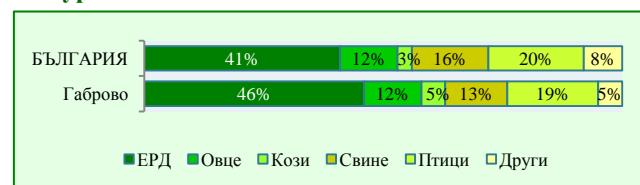
Обработваемата земя в областта е 197 017.1 дка или 64% от ИЗП на областта и е разпределена в 1 323 земеделски стопанства. Зърнено-житните култури заемат 34% от ИЗП и 54% от обработваемата земя. Царевицата за зърно заема 44% от зърнено-житните и 15% от ИЗП. В община Севлиево се намират 95% от площите със зърнено-житни култури за областта и 98% от площите с технически култури. Техническите култури заемат 14% от ИЗП на областта и 23% от обработваемата земя. Делът на слънчогледа е 70% от техническите култури и 10% от ИЗП. Фуражните култури заемат 6% от ИЗП на областта. 60% от тях е делът на временните бобови ливади и 17% на царевицата за силаж и зелен фураж. Трайните насаждения представляват 2% от ИЗП на областта. От тях делът на овощните видове е 94%, като 59% от площите с овощни видове са заети със сливи и джанки, а 15% с череши.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни, птици и пчели отглеждат 2 842 стопанства в областта. От тях 21% отглеждат говеда, 33.5% – овце, 54% – кози, 23.6% – свине и 72% – птици. В Област Габрово се отглеждат 7 412 говеда със среден размер на стадата от 7.8 глави. Млечните крави са 3 523 броя. Овцете, козите и говедата се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 72.4% от овцете, 87% от козите и 65% от говедата. В стопанствата на търговските дружества и ЕТ се отглеждат 74% от свинете и 71% от птиците. В 481 стопанства се отглеждат 6 311 пчелни семейства, от тях 98% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

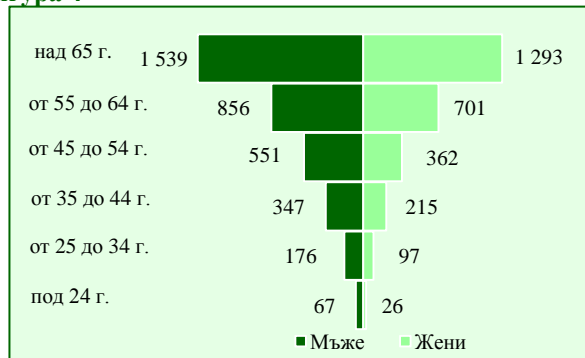

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 6 230 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 2 676 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 5 675 лица или 91% от заетите в земеделието в областта. Несемейна работна ръка (наети лица) са 555, които формират 9% от заетите и са отработили общо 514 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 6.3 хил. човекодни, което представлява 27 ГРЕ. Жените са 43% от заетите, а мъжете – 57%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагачи труд в земеделските стопанства, са 45% от заетите, а работещите до 34 години са 6%. От 3 223 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 76% са мъже, а 24% са жени. Управителите са отработили общо 1 366 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 4% от тях, а над 64 години са 56%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Габрово преобладават стопанствата, специализирани в отглеждането на тревопасни животни и със смесено животновъдство – съответно 34.3% и 22.3%. Стандартният производствен обем се формира основно от специализираните стопанства в отглеждането на полски култури (32.5%) и в отглеждането на тревопасни животни (30.0%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Габрово

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Габрово	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	3 152	309 982.2
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	1 323	197 017.1
Зърнени култури	119 640	17 961 479.9	543	106 497.8
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	98	45 219.8
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	62	10 406.0
- в т.ч. царевича за зърно	68 381	3 151 539.5	490	46 890.4
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	28	31 270.5
Фуражни култури	75 332	1 061 335.4	606	17 451.0
Картофи	88 749	135 529.9	824	470.9
Семейни градини	227 930	103 646.5	2 652	1 270.1
Постоянно затревени площи	107 267	3 820 229.9	1 885	106 302.4
Трайни насаждения	118 610	996 491.1	1 099	5 392.6
- в т.ч. лозя	87 002	523 356.7	237	175.4
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 048.5	931	5 083.7
ябълки	19 138	58 509.8	551	643.9
сливи и джанки	16 273	83 745.8	796	2 988.3
череша и вишни	10 702	106 319.8	96	771.1
орехи	2 938	62 212.2	110	302.9

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Габрово	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	594	7 412
- в т.ч. крави	86 210	347 291	499	3 678
Биволи	1 028	10 038	30	724
Овце	91 793	1 415 181	952	16 178
Кози	84 582	388 866	1 529	6 724
Общо еднокопитни	92 806	112 632	507	826
Птици	185 455	17 491 187	2 041	298 640
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	1 993	68 428
- в т.ч. пилета за угодяване	19 457	7 564 578	155	227 660
Пчелни семейства	23 982	588 694	481	6 311

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Габрово		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	6 230	5 675	555
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	2 676	2 162	514

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Габрово

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Габрово	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	3 223	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	18 816.4	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	110	3.4%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	6 106.0	32.5%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	41	1.3%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	395.3	2.1%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	269	8.4%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	310.0	1.7%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	1 106	34.3%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	5 649.0	30.0%
	свине, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	253	7.8%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	4 031.7	21.4%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	68	2.1%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	384.3	2.0%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	719	22.3%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	799.4	4.2%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	628	19.5%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	1 141.7	6.1%
некласифицирани стопанства	Брой стопанства	982	29	0.9%	

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 3 223 земеделски стопанства с местонахождение в Област Габрово, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализирани резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложен в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборот – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са овощните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществи от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираща техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Габрово работиха 25 анкетьори и 3 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в **девет общи типа**:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство
9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО²⁰⁰⁷, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структурите в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложена в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.